

הַנִּכְתָּא לְמִשְׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

תוכן

- א. טבול יום שמותר בחולין פוסל בתרומה כבר שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה.....1
- ב. לרביעי בקודש שפסול ודין הוא מה מחוסר כיפורים שמותר בתרומה פסול בקודש שלישי שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקודש.....2
- ג. כשם שפוסל אוכלי תרומה ומשקי תרומה כך פוסל אוכלי קודש ומשקי קודש.....3

דף כט.

א. טבול יום שמותר בחולין פוסל בתרומה כבר שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה

כבר התבאר במסכת חגיגה דף כד: שכלל הוא בטומאה הנוגע באב נעשה ראשון. והנוגע בראשון נעשה שני. והנוגע בשני נעשה שלישי. והנוגע בשלישי נעשה רביעי. וכל אלו הנוגעים זה בזה נקראין ולד הטומאה. אמנם בחולין אין שני עושה שלישי. ולכן שני נקרא פסול. וכמו כן שלישי שבתרומה נקרא פסול מדאינו עושה רביעי. וכמו כן רביעי שבקודש נקרא פסול מדאינו עושה חמישי¹.

לפיכך הראשון² והשני שבתרומה, טמאים ומטמאים, השלישי פסול ולא מטמא, ואין שלישי עושה רביעי בתרומה, מניין לאוכל שלישי שהוא פוסל בתרומה, שנאמר (ויקרא כב פסוק ז) וְכָא הַשֹּׁמֵשׁ וְטָהַר שִׁטְהַר הַרְקִיעַ מִן הָאֹר וְאַחַר יֹאכֵל מִן הַקֶּדָּשִׁים, נאמר כאן שטמא³ שטבל ביום טהרתו, אינו אוכל בתרומה עד שיעריב שמשן ויצאו שלשה כוכבים בינוניים אחר שקיעת החמה וזהו הנקרא "טבול יום". נמצא⁴ טבול יום אסור בתרומה עד שיעריב שמשו, ואם נגע בה פסלה כמו שיבואר להלן, וטבול יום כשני לטומאה הוא, הא למדת שהשני עושה שלישי בתרומה.

דף כט:

¹ תפארת ישראל יבקש דעת

² רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק יא הלכה ג

³ רמב"ם הלכות מעשר שני ונמע רבעי פרק ג הלכה ד

⁴ רמב"ם שאר אבות הטומאה שם

הַנִּכְתָּא לְמִשְׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

ב. לרביעי בקודש שפסול ודין הוא מה מחוסר כיפורים שמותר בתרומה פסול בקודש שלישי שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקודש

עוד התבאר במסכת חגיגה שם שאחת מהמעלות של קודש על פני תרומה – שרביעי⁵ בקדש פסול, ובתרומה רק שלישי פסול ורביעי טהור, וכן שלישי בתרומה אם נגע במשקה קדש ה"ז נטמא, והשלישי שבתרומה או שבקדש אם נגע במשקה תרומה לא פסלו.

והכלל הוא⁶ הראשון והשני והשלישי בקדש טמאין ומטמאין, הרביעי פסול ואינו מטמא ואין רביעי עושה חמישי לעולם, ומניין לשלישי בקדש שהוא טמא סמכוהו חכמינו ממה⁷ שנאמר (ויקרא ז פסוק יט) וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַבֶּשֶׂר כָּל טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשָׂרָה, וכבר קרא הכתוב לשני טמא שנאמר כל אשר בתוכו יטמא, הא למדת שבשר הקדש שנגע בשני נטמא וישרף, ומניין לרביעי בקדש שהוא פסול, מק"ו ומה מחוסר כיפורים שהוא מותר בתרומה אסור בקדש עד שיביא כפרתו, השלישי שהוא פסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש, אבל החמישי טהור.

ומהו מחוסר כיפורים – כל הטמאים שאחר שטבלו והעריב שמשן שצריכין למחרת להביא קרבן לגמר טהרתן, וארבעה הן הנקראין מחוסרי כפרה – הזבה, והיולדת, והזב, והמצורע⁸, ולמה נקראו מחוסרי כפרה שכל אחד מהן אף על פי שטהר מטומאתו וטבל

⁵ רמב"ם שם יא

⁶ רמב"ם פרק יא הלכה ד

⁷ עין שו"ת רדב"ז חלק ה' ללשונות הרמב"ם סימן קצנ (אלף תקנז) שקרא אסמכתא בעלמא שהרי הרמב"ם בהקדמתו לסדר טהרות דעתו דשלישי ורביעי לא משכחת לה מן התורה רק מדרבנן, וז"ל: וכן ג"כ מן התורה אין אוכל מטמא אוכל ולא יהיה שלישי לעולם אלא מדרבנן בהכרח וכו', ואח"כ כתב: הנה כבר התבאר שראשון ושני יהיו מדאורייתא וכו' אולם שלישי ורביעי לעולם הוא מדרבנן, ולזה אמרו בסוטה (כז:) עתיד דור אחד למהר את השלישי שאין לו עיקר דאורייתא, עכ"ל. וכ"כ שם פרק י' הלכה ט' "האוכלים לא יהיו אב מומאה לעולם לא מדברי תורה ולא מדבריהם, ויהיו ראשון ושני מדברי תורה שהאדם או הכלי שהוא ראשון למומאה אם נגע באוכל עשאוהו שני והאוכלין יהיו שלישי ורביעי למומאה מדבריהן בלבד". וכן דעת רש"י, אולם דעת תוס' בסוגייתנו ד"ה מנין ששייך שלישי ורביעי דאורייתא.

⁸ אב"י באמת נמנתה נדה בין חיובי קרבן בהקדמת פ"י הרמב"ם לקדשים, אמנם הוא תמוה דמה שייכות לנדה עם קרבן. והראני בני הרב הגדול הצדיק מו"ה שמואל זצוק"ל שבחיבור שערי משה [פארטא מאזיקא] שהודפס בעיר פאריז והוא קיבוץ מכמה מקומות ברמב"ם בפ"י המשנה שלו שחיבר בלשון הערבי וקיבצם חכם אחד מחכמי עמים מכ"י רבינו הרמב"ם המונה באוצר הספרים [בביליאמהעק] המפורסם שבפאריז והוציאם לדוגמא בדפוס. ובתוך הקובץ הנ"ל נמצא ג"כ ההקדמה לקדשים בלשון הערבי. ובני הרב הגדול, שמלבד קדושתו וגדולתו בש"ס ופוסקים עד שקודם השלמת שנת כ"ג שנת עלייתו לישיבה של מעלה הי' עומד סמוך לסיום ש"ס בבלי, מלבד זה הי' בלשן גדול ובקי כמו ב"ב לשונות, והוא האיר עיני בכמה ענינים נפלאים בתורה"ק. וגם בענין מה שזכר ברמב"ם נדה בכלל אלו שחייבין קרבן, הראה לי שבבלשון הערבי של רבינו הרמב"ם נזכר גר אחר מלות זב וזבה ולא נדה, ובדאי טעו המעתיקים ע"י שהי' אות ג' דמלת גר ממושמש ונמחק רגל הימני של הגימל בכתיבה והי' נראה כאילו נכתב גר בנו"ן שאין לו שום כונה וע"כ חשבו לתקן ועשאו מן ר' אות ד' וכתבו נדה דומיא דזבה ויולדת דמיירי ג"כ באשה. ועל ידי זה בא המעות בספרים שלנו.

הַנִּתְּנָה לַמִּשְׁחָה בַּדֶּף הַיּוֹמִי

מִסַּבַּת סוּטָה

והעריב שמשו, וטהור לתרומה כנזכר, עדיין הוא חסר ולא גמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו, וקודם שיביא כפרתו אסור הוא לאכול בקדשים. והאוכלי קדש אחר שטבל קודם שיעריב שמשו קודם שיביא כפרתו לוקה¹⁰, ואינו חייב כרת שנאמר (שם פסוק ג) וְטָמְאָתוּ עָלָיו וְנִכְרְתָה עַד שֶׁתְּהִיָּה כָּל טוֹמְאָתוֹ עָלָיו.

וקודם שהביאו קרבנותיהן ביום ח' שלהן¹¹, נקראו מחוסרי כפורים. ומותרים לאכול תרומה ומעשר שני, ואעפ"כ דינו כשלישי לטומאה ואסור ליגע וכ"ש מלאכול קודש מדאורייתא¹².

ג. כֶּשֶׁם שֶׁפּוֹסֵל אוֹכְלֵי תְּרוּמָה וּמִשְׁקֵי תְּרוּמָה כִּךְ פּוֹסֵל אוֹכְלֵי קוֹדֶשׁ וּמִשְׁקֵי קוֹדֶשׁ

טבול יום¹³ פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה, ואוכלי הקדש ומשקה הקדש פוסל הכל. כיצד טבול יום שנגע באוכלין של תרומה עשאו שלישי לטומאה מפני שהוא שני, וכן אם נגע במשקין של תרומה טמא, והרי הן שלישי לטומאה.

נגע טבול יום במשקין של קדש טמא, והרי הן רביעי לטומאה, וכן אם נגע באוכלי הקדש עשאו רביעי, אבל אם נגע באוכלין חולין ומשקה חולין הרי הן טהורין¹⁴, ודין מחוסר כפורים וטבול יום בנגיעת הקודש אחד הוא.

טבולת יום ארוך¹⁵, והיינו יולדת שטבלה והעריב שמשו אחר ז' לזכר, ואחר י"ד לנקיבה. אע"ג שמותרת לבעלה, מכל מקום לענין טומאה לקודש ולמקדש דינה עדיין כשאר טבול יום והרי היא כשני לטומאה עד אחר ל"ג לזכר וס"ו לנקיבה משעה שטבלה תחלה, כלומר עד יום מ' מלידת הזכר ועד

⁹ רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק יח הלכה יד ודעת הראב"ם שם שהוא בכרת.

¹⁰ ועיין מל"מ ומש"כ האחרונים

¹¹ גר שמל וטבל ולא הביא עדיין קרבנו, וכ"כ נזיר שנשטמא וזהו וטבל ולא הביא עדיין קרבנו, אפ"ה מדאין טומאה יוצא עליהן מגופן, וקרבנו של גר אינו רק להתירו בקהל, וקרבנו של נזיר הוא כדי להתחיל נזירות טהרה, להכי אינן נקראין מחוסר כפורים ומותרים ליגע בקודש ולכנס למקדש. רק דגר אסור עדיין לאכול קודש עד שהביא קרבנו.

¹² ואף על גב דאמרין [פסחים ל"ה א'] דהו"ל רק מעלה, כבר כ' תוס' [חולין דל"ה ד"ה אין] דהו"ל מעלה דאורייתא. אולם לרש"י פסחים [שם] טמא לקדשים רק מד"ס. ולרמב"ם [ספי"ב מאהמ"ו] מחוסר כפורים אסור רק לאכול קדשים אבל מותר ליגע בקדשי, וכ"כ מותר ליגע בבלי קודש [וכהל' (כלי) [ביאת] מקדש פ"ב ה"ח. וערתו"ש חגיגה פ"ג מ"ג ד"ה צריכים טבילה]. מיהו לכ"ע בבא למקדש קודם הבאת קרבנותיו חייב כרת [כנזיר דמ"ה א' ומנחות כ"ו ב' וסנהדרין פ"ג ב']. אמנם כל מחוסר כפורים לאחר שהביא כפרתו שחייב לטבול קודם שיאכל קודש זהו ודאי רק מד"ס [כחגיגה כ"ד ב' ורש"י שם ד"ט א' ד"ה מחלוקת. ועי' רתו"ש נדה פ"י מ"ז ד"ה אינה].

¹³ רמב"ם שם פרק י הלכה ג

¹⁴ וסיים שם ברמב"ם נתבאר לך מכל אלו הדברים שאין שם משקין שניות לעולם אלא המשקין תחילה לעולם חוץ ממשקין שנגע בהן טבול יום שהן שלישי אם היו תרומה או רביעי אם היו קדש.

¹⁵ תפארת ישראל יבקש דעת

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדִף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

יום פ' מלידת הנקיבה. וכשהעריב שמשו ביום מ' לזכר וביום פ' לנקיבה
מיום הלידה, מותרת בתרומה וא"צ טבילה מקודם, אלא דינה ככל מחוסר
כפורים עד אחר הבאת קרבנותיה למחר.